

gondolták, hogy másutt jobb üzlet nekik befektetni, és elapadt a pénzforrás. A kamatokat viszont fizetni kell, ezért a kormány kivonta a pénzt a belső fogyasztásból. Erre föllázadt a nép. Hogy a tőkestop oka mi volt, nem tudom. Lehetett egyszerű gazdasági, de lehetett politikai is, például ha valamiben nem engedelmkedett a helyi kormányzat a (globális hatalmú) hitelezőknek. Magyarországon ez a folyamat még mindig bizonytalan kimenetelű. Elképzelhető, hogy EU tagként továbbra is megy a mókuserék: az adósság és a kamatos kamatok nőnek, de van miből fizetni, mert van exporttöbblet, lehet fogyasztani, mert folyamatos a tőkebeáramlás. Leszakadás is lehet a vége, ha ez a kényes kötéltánc bármilyen okból megbillen, stb., stb. Az utóbbi esetben a kormány legjobb stratégiája az, ha azonnal felmondja az összes tartozást, különben itt is katonasággal kell leveretnie a lázadókat. Brazília tíz évvel ezelőtt ezt (az adósságfelmondást) választotta, és nem járt rosszul, (bár Mo. nagyságrendben egész más súlyú ország). Mindenesetre átmeneti szünet után a hitelezők leírták Brazília adósságát, és újból elkezdtek hitelezni. A teljes önellátásra csak egy, a Rákosiénál is erőszakosabb diktatúrával lehetne áttérni, ezért bármennyire is ezt tartom a legjobb gazdasági útnak, politikailag nem kívánom. Nem zárható ki teljesen egy ésszerű fordulat sem, például az Összefogás a Fennmaradásért programjának belátáson alapuló elfogadása és megvalósítása két parlamenti cikluson belül. Ez utóbbit bármennyire is kívánom, megvalósulási esélye nagyjából annyi, mint az Isten Országa földreszállásának. Nézetem szerint egyik sem politikai, sokkal inkább lelki fejlődési folyamat függvénye. Üdv. J.

Más. ...a napokban 100 Nobel-díjas tudós írt alá nyilatkozatot a szeptember 11-e utáni világról, és dokumentumukat az International Herald Tribune hasábjain egy magyar származású Nobel-díjas, John C. Polanyi kommentálta. Annak az elismerésnek a nyertesei, amelyet a világ legkiemelkedőbb szellemi teljesítményeiért adnak, dísztelen és egyszerű üzenetet küldtek. Azt írják, hogy sem egyének, sem államok irracionális cselekedetei nem fenyegetik annyira a világbékét, mint a világ szegényeinek jogos követelése. Az igazság felismeréséhez nem annyira intelligencia kell, mint hit az igazi értékekben, toldja meg Polanyi...

A tragédiákat már csak úgy lehet elkerülni, ha éppen a fejlett társadalmak éppen saját érdekükben belátják, hogy a biztonság mindaddig illúzió, amíg a földön nem jut mindenkinek enivaló, fedél, oktatás és a jog a szólás szabadságára. Ilyen egyszerű dolgokat üzen a 100 Nobel-díjas. Ahogy mondani szokás, ehhez aztán nem kell rakétatudósnak lenni. Ahhoz viszont alighanem igen, hogy ezt az üzenetet mindenki –

értékén fogadja. Mert a világ legerősebb országainak hadigépezete könnyen szétzúzhatta a mezítlásos tálibok hadigépezetét. De az időzített bomba ketyeg tovább... ketyeg mindaddig, amíg több mint egymilliárd emberre naponta kevesebb jut egy dollárnál, amíg kétmilliárd ember attól szenved, hogy a sokat szidott globalizáció el sem jutott hozzájuk. ... a gyűlölet vetése... megint szárba szökken, ha a gazdagok nem veszik tudomásul szeptember 11-e igazi üzenetét.

Nem folytatom. De Jézus alighanem a fején találta szöveget, amikor az Isten Országa megjelenését nem attól tette függővé, hogy a gojokkal vagy a zsidókkal találkozik, hanem attól, hogy hajlandók vagyunk-e gojok és zsidók egyaránt – globálisan gondolkodni. Ez pedig Jézusnál tudvalevően azt jelenti, hogy érjük be a szalmájával, amíg nem jut minden embertestvérünknek matrac. Amen.

MERZA JÓZSEF

KÜLÖNÖS VÍZKERESZT...

Próbálok beleképzelni magam egy afrikai vagy távol keleti diák helyébe, aki megáll a ferencesek templomának jobb hátsó mellékoltáránál. Mit mond neki az oltárkép? Mária és a gyermek Jézus látható rajta, amint felhőkön lebegnek. Mindkettő fején korona, valószínűtlenül feltéve. Így nem marad meg senki fején. Mária koronájáról fátyol hullik alá. A gyermek kezében varázsszerszám: skapuláré. Ezt nyújtja a kép alján, lángok között vergődő emberek felé. Azok felnéznek összetett kezekkel, könnyörgő szemekkel.

Egy komor mítoszt ábrázol a kép.

Újságot veszek a kezembe, amelyből megtudom, hogy Dadaglio bíboros, főpenitenciárius szerint, a mostani kihirdetéstől kezdve, a pápai áldás és bocsánat TV-n keresztül is megteszi a szentségi hatást. Értem és érteni,

jól érteni akarom ezt az egészet, de a cikk gunyos hangja: „A modulált istenség” mégiscsak olyasvalamit idéz fel bennem, hogy lám, a Hivatal birtokba vette, megszentelte az elektromos hullámokat, valamit csinált vele, amit csak a Hivatal tehet vele, s ettől fogva az így előálló természettudományos, elektronikus képződmény már szentséget, áldást és bűnbocsánatot hordoz, amit nem hordoz például a bűnös mellett álló keresztény testvérének akármilyen igyekezete. Valami előrehaladás történt a korszerű bűnbánattartás terén, de a Hivatal az aktív, ő művelt ismét valami modernet, de nem tudom mi történt az emberi lélek megfordulása, bűnbánattartása terén.

Elgondolkodom, amikor érzelmeimmel és értelmemmel szembeszegülök a történelem és a jelenkor mítoszaival. A társadalmi viszonyok, a termelő erők fejlődése révén jobbról-balról az evangéliumi hitre ráakódott nagyon is múlandó, s talán már akkor is hamis képzetekkel. Se szeri se száma annak, amivel már nem tudok azonosulni, de amivel a lázadó, vagy a szabotáló papság sem tud azonosulni, nem is akar azonosulni, miközben a főparancsnokságról jönnek a kemény, határozott irányelvek és cselekvési utasítások.

Megcsodálom Ratzinger bíboros határozottságát, intelligens mozgását, híveinek öntudatos hangját, a reá figyelő magyar konzervatívok gyors hadrendbe állását. Honnan ez az önbizalom? A Bibliából, a természettudományból, a gazdaságtudományból? Hiszen mindezek eredményei dübörögve ostromolják azt a zárt erődöt, amelynek Hivatal a neve. Honnan az önbizalom? A Hivatal ön-bizalmából, amely az isteni logosz, azaz tudás és szó kizárólagos letéteményesének érzi magát, miközben szerte a világon humán és reál szakemberek százezrei hajolnak könyveik, műszereik fölé és bontják ki a valóság új és új, a Hivatal által elképzelhetetlen darabját? Jóllehet a század megmutatta, hogyan megy előre a világ, mégis, szorongat a félelem ettől az ismeretlen hatalomtól, amely ítélni akar az emberek felett, amely az abszolút Tekintély erejével akar megfélemlíteni, gyávává tenni, igaz emberi célkitűzésektől eltántorítani. Mert ebben nőtem fel, engedelmességek neveltek, s a tekintély erejével befolyásolták életem alakításomat.

Tele vannak az újságok keserű cikkekkkel és most, amikor túljutunk a színódus misztériumokat előtérbe helyező nyilatkozatain, Hansjakob Stehle maliciózan megkérdezheti: „Elhagyja-e az egyház az embereket?” Beletemetkezik egy önmaga által önmagáról elképzelt kép kergetésébe, és nem törődik a világ valós gondoljaival, a szenvedők és megaláztatottak egyre nagyobbra növekvő problémáival.

Az Egyházak Világtanácsának kairói ülésén valakik nem bírták tovább a kihívás feszültségét és nyilatkozatban álltak a megkínzott, kizsákmányolt, meggyötört emberek mellé. Igen, ők nem akarták otthagyni a minden joguktól megfosztottakat, melléjük akartak állni akkor, amikor már nincs más módja az

eltiptaknak, csak a radikális, önvédelmi forradalmi fellépés az istentelen-embertelen bánásmóddal szemben. Álltunk már mi is így oda – elvileg, pápai szinten – a végképp magukra maradtakhoz, kimondtuk mi is valamikor, Bogotában, a jogos forradalom elvét, de amikor felmerült egy egész kontinens felszabadító forradalmának apokaliptikus képe az első világgal szemben, akkor – és ma – megtiltjuk a felszabadítás eme önvédelmi teológiájának hirdetését. Akkor, amikor a Föld egy másik érdekszférájában az igaz katolikus hit kritériumának tartjuk annak megvallását, hogy önvédelemből, de egészen biztosan a ránk bízottak védelméből szabad fizikai, fegyveres erővel is szembeszállni a támadóval. Két valós sátáni hatalom fenyegetése között jár az egyház ellentmondásos tojástáncot. Még ez sem volna végzetes baj, ha legalább bevallaná azt gyakorlati nyomorából, nem pedig a megváltoztathatatlanul kinyilatkoztatott isteni erkölcs szavára teszi. Az egyház otthagyja a latin-amerikai összevertet a brazilai útfélen és otthagyja a békét munkáló erőket a kelet európai földeken. Beletemetkezik saját misztériumába, miközben a tanácstalanok, a segítőtárs nélküliek árván kesereghetnek. Az EVT odaáll a feketék mellé és van bátorsága hozzá, mert kezében puskát szorongat. Bátor és szolidáris a puska erejében. Bátor-e a Lélek erejében is? Ezt nem tudom, megkérdezni sem tudom. Feltételezhetem, ha akarom, kétségbe is vonhatom, ha akarom. Nem ez a fontos. Az a fontos, hogy mit képzelek a magam számára. Minek az erejében állok, állnék én a nincstelenek mellé? A puska biztonságot adó erejében, vagy a Lélek teljes bizonytalanságba vezető erejében? Boldognak érezném-e magam, ha a Lélekben lennék szelíd, vagy inkább azt vallanám, hogy boldogok és istennek tetszők azok, akik puskával teremtenek igazságot és békét?

Az újságíró egymás mellé teszi Hans Baldung Grien képét a háromkirályok imadásáról és egy iszapba merült kolumbiai kislány képét, aki nyakig merült a mocsokba és nem tudták egy éjjelen át kiszabadítani, mert nem volt szivattyú, amivel a sarat eltávolíthatták, majd az őt leszorító betonlapot leemelhették volna. A kislány reggelre meghalt, halálában egy ottmaradt mentő volt mellette, aki egész éjszaka énekelt neki. Nem hagyta magára. Arannyal és mirhával körülakott és körülötmjénegett gyermek mítosza és egy valóságos gyermek csendes dallal kísért halála. Igen, meg kellene bolondulni, Istent csak gyűlölni lehetne, ha az első kisgyermek misztériummá nyilvánított mítosza nem válik egy Atyját kétségbeesetten hívó ártatlan ember halálos drámájává.

„Új esztendőben mi vigadjunk, Vízkereszt napján halát adjunk!”

Az ember megkérdezi, van-e értelme a moralizálásnak, ha szent könyveinket szorongatva, évszázadokon át csak folyik a sok tinta, hangzik a sok beszéd és mindig minden kezdődik előlről. Nem

groteszk, anakronisztikus, másokat rángató figura-e minden moralista, amikor azt gondolja, éppen ő tud értelmet, helyes utat adni mások életének? Nemcsak az nagy felelősség, hogy azt mondjuk: „előre”, hanem az is igen nagy kockázat, másoknak azt mondani: „utánam!” – mondja Balogh Pista bácsi. „Idd meg, édes öregem, a feketekávédat, aztán ostorozd tovább nyugodtan az emberiséget” – hangzik szatirikusan. A moralistának kettős keserve van. Az egyik abból ered, hogy azt látja: más dolgokban, a tudományokban az emberiség mégis csak előrehalad. Elméletek megdőlhettek, de az új elméletek azért dönthetik meg a régieket, mert a valóság nagyobb darabját tárják fel, vagy a már megismert valóság mélyebb rétegeihez jutnak el, bensőbb törvényszerűségeket világítanak meg. Az pedig, hogy valami igaz, a kísérlet, a megfigyelés segítségével viszonylag egyszerűen, hogy úgy mondjam „érzelemmentesen” igazolható. Ugyanakkor az ember elképed azon a létbeli meghatározottságon, amellyel valakik így vagy úgy értelmezik az evangélium mondanivalóját. Az ember elképed, és időnkint bizonytalanná válik: önmaga-e a tökéletesen ostoba, vagy valaki más áll fatális értetlenséggel a jó hír információja előtt. Mert logikailag, kívülről, egy harmadik pontból nézve, mindkettő lehetséges.

A másik keserv, amiről utoljára, pár nappal, ezelőtt Hamvas Bélánál olvastam, de amellyel kapcsolatban a nyáron a harmincas évek Max Planckját idéztem, de amiről egyébként minden tisztességes ember tud, az magának a moralistának a belső küzdelme, aminek révén gyarló életével megpróbálja, meg kell, hogy próbálja alátámasztani azt a morális látást, amit útként vall. Az elmélet és gyakorlat közelítése, amely oly tökéletlenül megy, vagy mondjam inkább: nem megy – sokak számára botrány, csak egyesek számára érthető. Nem kell hozzá szuperintellektus, kifinomult műveltség. Tudta ezt az egyszerű ember is, amikor a sikeres élet titkaként azt jelölte meg, hogy „el tud-e valaki menni azon a keskeny úton, amelyen a tisztességes emberek járnak”. A moralista másik, még fájóbb sebe, ha azt látja, hogy gyatrán tud elmenni, vagy el sem tud menni azon az úton, amelyet a sajátjának szeretne tudni.

Elmélet és gyakorlat eredményes közelítése. Teréz anya annyit amennyit gondol Istenről és jó híreről, de azt megvalósítja. Roger Schütz így vagy úgy képzelet feladatát, de amit elgondol – a külső szemlélő úgy látja – megteszi. Egyes emberi életek sikerülnek, mások sikertelenségükkel merednek ránk. Kritikám éles és radikális. Utam világos. Milyenre sikeredtem? Jóságommal, irgalmammal meg tudom-e védeni utamat. Meg tudom-e védeni az irgalmatlannak tartott Istent?

Kritikus vagyok és kíméletlen. Amikor bírálók valódi önbírálatot végzek-e vagy megsemmisítem egyházamat és vele együtt hívő önmagamot is? Elpusztítok minden szakrumot és misztériumot, amely hordozza az ember megmenekülését?

Így torkollik ez a gondolatsor önvizsgálatba, aminek a során kell lenni megsemmisítésnek és kell lenni új vállalásnak. A személyes bűnbánat, a metanoia, gyakran valami elhagyása, otthagya, önmagam számára megsemmisítése, mivel enélkül nincs mód az ellentétes, a jézusi érték vállalására. Kell lenni bátorságnak, kell lenni irgalmasságnak, kell lenni azokhoz állásnak, akikkel senki sem törődik. Az új esztendőben csak akkor tudok vigadni, valaminek is örülni, ha jó ez az önvizsgálat és eredményes a tervezés.

1986

KOVÁCS TÁDÉ

HUMORIZÁLT-E JÉZUS?

Sokáig fájdalommal azt gondoltam, hogy nem. Megpróbáltam megérteni, hogy miért. Arra jutottam, hogy valószínűleg a katolicitása (egyetemességigénye) miatt. Nincs egyetemes vicc. Vegyük a legrövidebb és legártatlanabb faviccet, ez a „Reccs”. Akinek a szerettei egyike alatt cseresznyézés közben letört egy ág, és szörnyet halt, nem fog nevetni ezen a viccen. És ilyen baleset minden emberöltőben előfordulhat valakivel. Enélkül is kimagyarázzák Jézus legrázósabb tanításait. Mi lenne, ha még humorizálna is?

Ma mégis meginogtam ebben. Mégpedig egy egyetemesen kigúnyolandó témában vélem őt humorizálni. Ez a hatalom. Jézusnak nagyon rossz véleménye volt a hatalomról. Sokszor beszélt ellene nagyon komolyan. De azt hiszem, bevetette ellene a gúny fegyverét is.

Előre bocsátom a humor változatainak felsorolását.

Tréfa, vicc, élc, móka, poén, humor, komédia, paródia, irónia, pamflet, gúny. Ezek főnevek.

Tréfál, viccel, élcelődik, mókázik, poénkodik, humorizál, komédiázik, parodizál, ironizál, pamfletet ír, gúnyolódik. Ezek igék.

Míndre közösen jellemző, hogy bennük valami összekeveredik más valamivel, amihez tulajdonképpen nincs, vagy nem lehetne köze.

Mi a nevetséges a Reccs című faviccben? Az, hogy a favicc sosincs fából, mindig csak szavakból áll, tehát nem is reccsenhet úgy, mint egy törhető faág. A reccsenés és a vicc ellentétes tulajdonságú, ebben rejlik a humorossága.

Most pedig lássuk a hatalom természetével ellentétes képzettársításokat Jézus szavaiban!

Mt 20,25: Jézus ...így szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a